

Eindrapport

NATUURTOETS FLORA- EN FAUNAWET KNOOPERVEN BORNE-HERTME

Adviesbureau

Mertens

Eindrapport

NATUURTOETS FLORA- EN FAUNAWET KNOOPERVEN BORNE-HERTME

rapportnr. 2010.1130

november 2010

In opdracht van:
Gemeente Borne
Postbus 200
7620 AE Borne

Adviesbureau Mertens B.V.
Bureau voor natuur, ruimtelijke
ordening en ecotoxicologie

Bezoekadres: Dr. Willem Dreeslaan 1 te Bennekom
Postadres: Postbus 367, 6700 AJ te Wageningen

T: 0317-428694
M: 06-29458456
E: info@adviesbureau-mertens.nl
I: www.adviesbureau-mertens.nl

© Adviesbureau Mertens BV, Wageningen, 2009.

Deze rapportage mag zonder schriftelijke toestemming vrij worden vermenigvuldigd. De verzamelde data zijn alleen te gebruiken voor het hier geschetste onderzoek en mogen niet voor andere doeleinden worden gebruikt.

INHOUDSOPGAVE

1 INLEIDING	2
1.1 INLEIDING	2
1.2 HET PLANGEBIED	2
1.3 PLANSITUATIE	3
1.4 DOELSTELLINGEN VAN HET ONDERZOEK	4
1.5 OPBOUW RAPPORT	4
2 BESCHERMDE SOORTEN	5
2.1 FLORA- EN FAUNAWET	5
2.2 RODE LIJST	6
3 WERKWIJZE.....	7
3.1 AANPAK	7
3.2 PLANTEN	8
3.3 VLEERMUIZEN.....	8
3.4 GRONDGEBONDEN ZOOGDIEREN	9
3.5 BROEDVOGELS	9
3.6 AMFIBIEËN.....	9
3.7 VISSSEN.....	10
3.8 REPTIELEN	10
3.9 ONGEWERVELDEN	10
4 RESULTATEN	11
4.1 BESTAANDE GEGEVENS	11
4.2 PLANTEN	11
4.3 VLEERMUIZEN.....	11
4.4 GRONDGEBONDEN ZOOGDIEREN	12
4.5 BROEDVOGELS	13
4.6 AMFIBIEËN.....	13
4.7 VISSSEN.....	14
4.8 REPTIELEN	14
4.9 ONGEWERVELDEN	14
4.10 CONCLUSIE	14
4 BEOORDELING EN CONCLUSIES	15
4.1 BEOORDELING	15
4.2 CONCLUSIE	16
GERAADPLEEGDE LITERATUUR.....	17
BIJLAGEN	
1. Exacte ligging plangebied	
2. Gegevens Natuurloket	
3. Folder VogelVide	

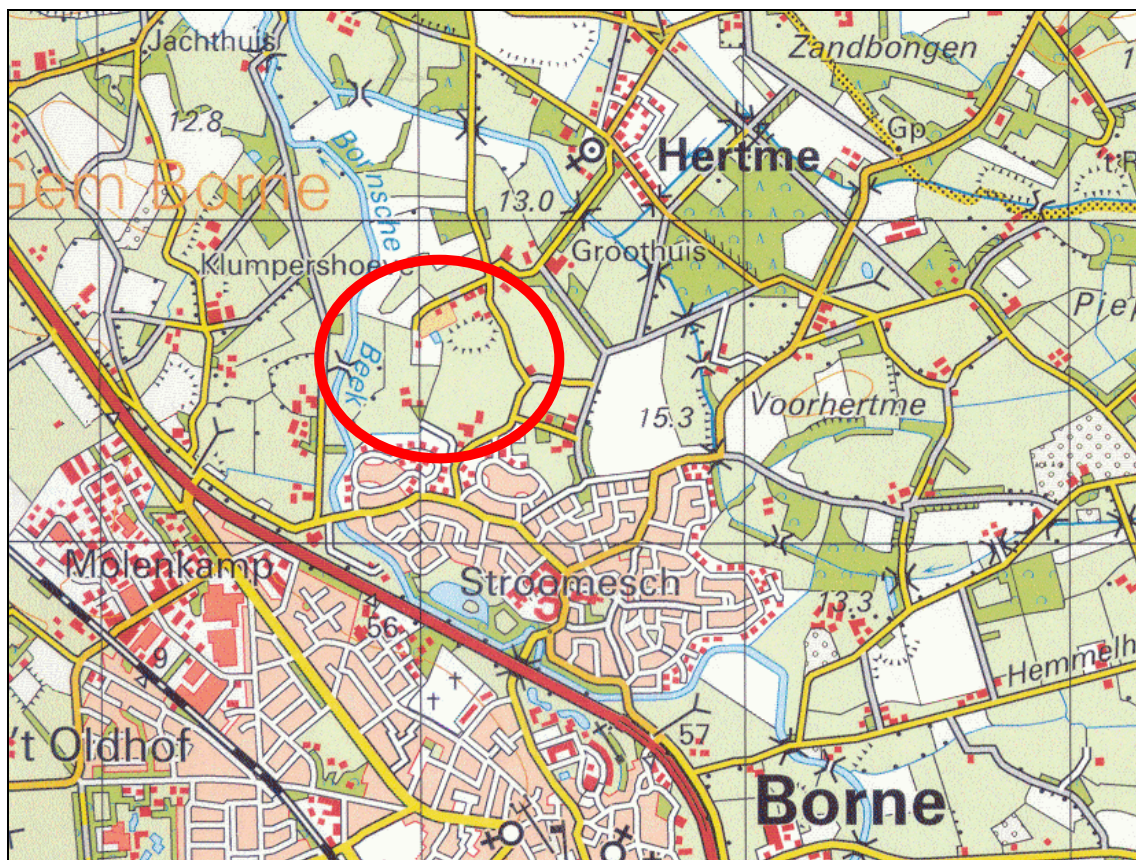
1 INLEIDING

1.1 Inleiding

Er is het voornemen om een gebied ten noorden van de woonwijk Stroomesch te Borne te voorzien van een kader om diverse initiatieven mogelijkheden te bieden. Er is een kans op het voorkomen van beschermde planten - en diersoorten in het kader van de Flora- en faunawet. Op grond hiervan heeft de gemeente Borne aan Adviesbureau Mertens BV uit Wageningen gevraagd om een natuurtoets uit te voeren naar het voorkomen van wettelijk beschermde planten- en diersoorten en om bij het eventueel voorkomen hiervan aan te geven hoe hiermee dient te worden omgegaan. In dit rapport worden de resultaten van dit onderzoek gepresenteerd.

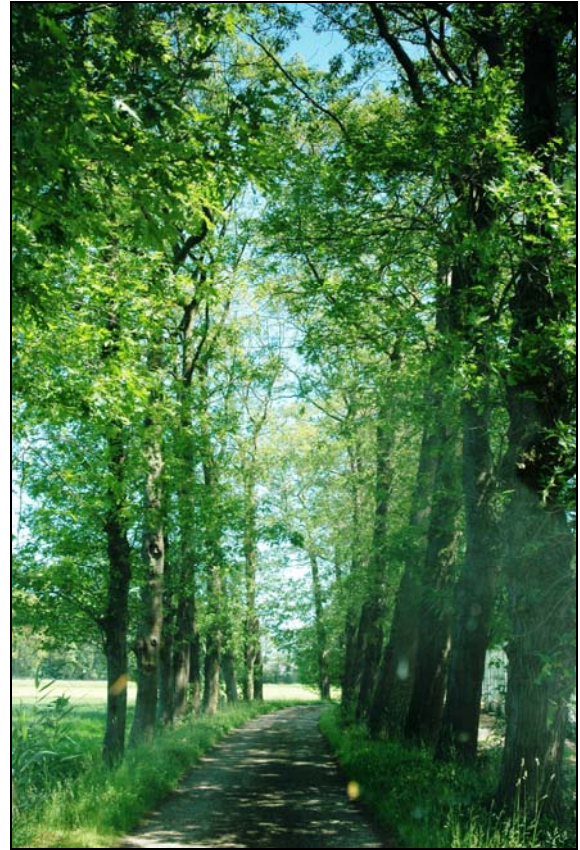
1.2 Het plangebied

Het gebied betreft Knooperven Borne-Hertme gelegen ten noorden van Borne. In figuur 1 wordt de globale ligging en de begrenzing geschetst en in bijlage 1 en 2 wordt de exacte ligging en begrenzing weergegeven.

Figuur 1. Globale ligging van het Knooperven Borne-Hertme.

Het plangebied bestaat uit kleinschalig agrarisch gebied met bedrijven die in meer of mindere mate agrarisch zijn. Aan de westzijde is de Bornsche beek gelegen met diverse opgaande singels en houtwallen. Het gebied wordt vrij intensief agrarisch gebruikt waardoor tot op de houtwallen en singels wordt geboerd. In figuur 2 wordt een foto-impressie gegeven van het plangebied.

Figuur 2. Foto-impressie van het Knooperven Borne-Hertme.

1.3 Plansituatie

De plansituatie bestaat uit conservering van de huidige situatie. Om dit echt mogelijk te maken moet het gebied Knooperven Borne-Hertme echter wel leefbaar blijven. Daarvoor is het noodzakelijk dat op diverse puntlocaties maatwerk nodig is om de huidige bebouwing en gebruik van dit cultuurlandschap in stand te houden. Dit betekent dat de erven een gebruik kunnen gaan krijgen die meer aan deze tijd is aangepast, bijvoorbeeld bewoning in plaats van overwegend agrarische activiteiten. Ter accentueering van de even is versterking van de groene singels met gebiedseigen materiaal van belang. Voor een verdere detaillering van de plannen wordt verwezen naar figuur 3 op bladzijde 4 en het ruimtelijk toetsingskader (Borne, 2009).

Figuur 3. Beeld van de plansituatie.

1.4 Doelstellingen van het onderzoek

De doelstelling van het onderzoek is tweeledig. Enerzijds wordt inzichtelijk gemaakt welke wettelijk beschermde natuurwaarden in het plangebied Knooperven Borne-Hertme en de directe omgeving te verwachten zijn c.q. zijn aangetroffen. Anderzijds worden de consequenties van deze aanwezigheid voor de planontwikkeling weergegeven.

Gelet op de opdracht genoemd in de inleiding en de doelstelling, is het van belang dat de volgende vragen worden beantwoord:

1. Welke wettelijk beschermde dier- en plantensoorten komen mogelijk voor in het plangebied van de stedelijke uitbreiding en in de directe omgeving hiervan?
2. Welke verwachte wettelijk beschermde dier- en plantensoorten ondervinden nadelen van de plansituatie?
3. Hoe dient te worden omgegaan met eventuele negatieve effecten van de plansituatie op wettelijk beschermde dier- en plantensoorten?

1.5 Opbouw rapport

Na een korte uitleg over de Flora- en faunawet komen achtereenvolgens aan de orde:

- De onderzoeksmethode.
- Een beschrijving van de aanwezigheid van beschermde soorten.
- Een beoordeling van de effecten op beschermde soorten.

2 BESCHERMDE SOORTEN

2.1 Flora- en faunawet

In de Flora- en faunawet die per 1 april 2002 in werking is getreden, zijn regels gegeven over de bescherming van de in het wild levende planten- en diersoorten, mede ter uitvoering van Europese Richtlijnen (Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn). De soortenbescherming van de Habitatrichtlijn is geïntegreerd in de Flora- en faunawet. Deze soortenbescherming houdt in dat handelingen zoals het doden, opzettelijk verontrusten, verstoren of vernietigen van vaste rust- en verblijfplaatsen, holen, nesten, eieren van dieren en het uitgraven, plukken en vernietigen van groeiplaatsen van planten verboden zijn.

Vrijwel elke ruimtelijke ingreep gaat gepaard met verstoring, vernietiging en andere effecten op planten en dieren. Om toch een ruimtelijk plan tot uitvoering te kunnen brengen is, indien er effecten te verwachten zijn op beschermde soorten, een ontheffing noodzakelijk van het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. Om ontheffing te kunnen verkrijgen moet aangetoond worden dat de voorgenomen ruimtelijke ingreep geen afbreuk zal doen aan de gunstige staat van instandhouding van de beschermde soorten die in het plangebied zijn aangetroffen. Ook mag het natuurlijk verspreidingsbeeld niet worden beïnvloed. Op basis van dit criterium gelden er drie beschermingsregimes, afgestemd op de mate waarin soorten in hun voortbestaan bedreigd zijn.

Algemeen voorkomende soorten (categorie 1: lichte bescherming)

Voor algemeen voorkomende soorten zoals haas, egel, veldmuis, bruine kikker of gewone pad geldt sinds begin 2005 dat er een algemene vrijstelling is. Deze soorten zijn zo algemeen, dat zelfs als ze een keer geschaad worden, het voortbestaan van de soort niet in gevaar komt. Voor deze soorten hoeft geen ontheffing te worden aangevraagd als zij worden geschaad op voorwaarde dat met deze soorten goed omgegaan wordt: zij mogen niet onnodig gedood of gewond worden en activiteiten dienen buiten de kritieke periode plaats te vinden (zorgplicht).

Minder algemeen voorkomende soorten (categorie 2: matige bescherming)

Voor soorten die minder algemeen voorkomen als eekhoorn, steenmarter, levendbarende hagedis en diverse soorten orchideeën geldt dat een ontheffing vereist blijft bij ruimtelijke ingrepen omdat zij minder algemeen zijn en dus extra aandacht verdienen. Een uitzondering hierop kan gemaakt worden als wordt gewerkt volgens een door de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit goedgekeurde gedragscode. In zo'n gedragscode geeft een sector of initiatiefnemer zelf aan welke gedragslijnen men volgt om het schaden van beschermde soorten zo veel mogelijk te voorkomen. Bij het hebben van een gedragscode voor de minder algemeen voorkomende soorten is alleen nog een ontheffing nodig voor werkzaamheden die voortaan anders dan voorheen (gedragscode) uitgevoerd worden.

Strikt beschermde soorten (categorie 3: strikte bescherming)

Voor soorten die in bijlage IV van de Habitatrichtlijn staan en in bijlage 1 van het vrijstellingsbesluit beschermde planten en dieren (o.a. ringslang, hazelworm, boommarter, das, noordse woelmuis, otter en vleermuizen) geldt dat uitgebreid getoetst dient te worden op het criterium "de gunstige staat van instandhouding" en "het natuurlijk verspreidingsbeeld mag niet worden beïnvloed". Een ontheffing wordt slechts verleend wanneer er sprake is van een in de wet genoemd belang en er geen andere bevredigende oplossing voor de ingreep bestaat.

Tussen de soortbescherming en de bestemmingsplanprocedure is geen formele relatie. In het kader van de bestemmingsplanprocedure ((oude (Wet Ruimtelijke Ordening) moet duidelijk zijn of, indien een ontheffing nodig is, deze zal worden verkregen. Hoewel er dus geen formele koppeling bestaat tussen de bestemmingsplanprocedure en de Flora- en faunawet, blijkt uit jurisprudentie van de Afdeling Bestuursrechtspraak dat een plan niet mag worden goedgekeurd als geen ontheffing verkregen kan

worden. Ook onder de huidige Wet ruimtelijke ordening (Wro) geldt voor soorten van het lichtste regime geldt een algemene vrijstelling en voor soorten van het middelste regime is het in de praktijk mogelijk om ontheffing te verkrijgen. Dit betekent dat in het kader van de bestemmingsplanprocedure, ook onder de nieuwe Wro formeel alleen rekening gehouden dient te worden met soorten van het strengste regime.

Sinds september 2009 beoordeeld LNV een ontheffingsaanvraag op basis van functieverlies. In aanmerking komen soorten voor een ontheffing als met (vooraf uitgevoerde) maatregelen de soort aangetast blijft worden. Uiteraard moet dan ook weer een in de wet genoemd belang aanwezig zijn. Daarbij is gekomen dat het aantal vogels dat vaste rust- en verblijfplaatsen sinds 2009 is uitgebreid. Dit houdt in dat de nestplaatsen van deze vogels ook buiten het broedseizoen zijn beschermd.

2.2 Rode lijst

De Rode lijst met bedreigde soorten is eind 2004 gepubliceerd in de Staatscourant en voor een deel is 2009 herzien. Bij aantasting van door de Flora- en faunawet beschermde, en op de Rode lijst geplaatste soorten zal goed moeten worden bekeken of de 'gunstige staat van instandhouding' van die soorten niet in gevaar komt. Daarnaast mag het natuurlijk verspreidingsbeeld niet veranderen. Andere bedreigde soorten van de Rode lijst zijn alleen meer impliciet beschermd via de zogenaamde zorgplicht. Er is geen directe relatie tussen de gepubliceerde Rode Lijsten en de Flora- en faunawet: een soort geniet alleen bescherming als deze benoemd is als beschermde soort in de Flora- en faunawet.

Alleen op basis van 'gunstige staat van instandhouding' kunnen bij beschermde Rode lijstsoorten "zwaardere" randvoorwaarden gelden dan voor algemene soorten. Zo zal het bij zeer algemeen voorkomende soorten die niet afnemen in aantal (geen Rode lijstsoort) relatief eenvoudig zijn om aan te tonen dat de "gunstige staat van instandhouding" niet in het geding komt. Voor soorten met een beperkt verspreidingsbeeld en die afnemen in aantal (soorten die wél op de Rode lijst staan) is een uitgebreide effectenstudie wenselijk, ondanks dat zij niet zijn beschermd. Voor deze soorten geldt namelijk de zorgplicht (artikel 2 van de Flora- en faunawet). Deze zorgplicht houdt in dat iedereen voldoende zorg in acht moet nemen voor alle in het wild levende dieren, inclusief hun leefomgeving en voor alle planten en hun groeiplaats.

3 WERKWIJZE

3.1 Aanpak

Voor het in beeld brengen van (matig en zwaar) beschermde soorten is gericht geïnventariseerd met behulp van veldwerk met een totale omvang van een kleine 12 dagen. Er is daarnaast gebruik gemaakt van bestaande gegevens waarvan (zie Waarneming.nl). Het veldonderzoek vond plaats gedurende rwaalf inventarisatierondes (4, 11, 17, 25 juni, 5, 13, 21, juli, 6 en 30 augustus, 7, 22 september en 21 oktober 2010) In tabel 1 wordt een overzicht gegeven van de onderzoeksrondes.

Tabel 1. De methode, de duur, het aantal bezoeken en de data van de inventarisatie van het gebied en directe omgeving van Knooperven Borne-Hertme.

Soortgr.	Methode	Bezoeken		Bezoek	
		Duur (uur)	Aantal	Totale duur (uur)	Data (2010)
Planten	- Vegetatieopname maken.	7	1	7	4 juni
Vleermuizen	- Detectoronderzoek vroege voorjaar.	5	2	10	4 en 11 juni
	- Detectoronderzoek voorzomer.	8	3	24	5, 13, 21 juli
	- Detectoronderzoek herfst.	5	2	10	30-9, 7 en 22-9
	- Detectoronderzoek naherfst	4	1	4	21 oktober
Overige zoogdieren	- Sporen, zichtwaarnemingen.	3	2	6	4 juni en 21 oktober
Broedvogels	- Territoriumkartering broedvogels.	3	4	12	4, 11, 17 en 25 juni
Amfibieën	- Afzoeken wateren op eieren.	3	1	3	4 juni
	- Vissen met schepnet op eieren, larven en adulten*.	2	1	2	4 en 17 juni
	- Afzoeken wateren met lamp.	2	1	2	13 juli
	- Luisteren naar koorzang.	Gedurende vleermuisonderzoek			
	- Zoeken naar landtrek.	Gedurende vleermuis- en broedvogelonderzoek.			
Vissen	- Vissen met schepnet*	2	1	2	4, 17 juni en 22 september
Reptielen	- Zonnende dieren	2	4	8	4, 11, 17 juni en 22 september
Ongewervelden	- Afzoeken geschikte ecotopen	2	3	6	25 juni, 13 juli en 6 augustus
			Totaal:	96	

* gelijktijdig uitgevoerd (tijd gesplitst weergegeven) met het vissen met een schepnet naar vissen.

3.2 Planten

Op 4 juni 2010 zijn plantensoorten en vegetatiestructuren in het veld geïnventariseerd. Tijdens dit bezoek zijn de floristisch interessante plekken bezocht. Vooraf werd een lijst van de plantensoorten opgesteld met soortnamen van mogelijk aanwezige, bijzondere planten. Deze bijzondere soorten zijn:

- Rode-lijstsoorten
- Zeldzame soorten
- Beschermden soorten
- Richtlijnsoorten

Tijdens de inventarisatie zijn alle waargenomen plantensoorten genoteerd. De vindplaatsen van bijzondere soorten zijn apart ingetekend op de kaarten. De habitattypen zijn tevens gekarteerd. De verzamelde gegevens werden daarna uitgewerkt op kantoor. De inventarisatie betreft alleen vaatplanten (mossen, varens en zaadplanten).

3.3 Vleermuizen

Vleermuizen zijn geïnventariseerd gedurende een viertal verschillende perioden. Vleermuizen hebben namelijk een complex seizoensgebonden gedrag dat is afgestemd op de voedselsituatie.

Vroege voorjaar

Voor de meeste soorten vleermuizen vindt de paartijd in de herfst plaats. Een uitzondering hierop vormt de grootoorvleermuis (gewone en grijze grootoorvleermuis). De paartijd voor de grootoorvleermuis vindt in het zeer vroege voorjaar (april / mei) plaats. In met name oude bosgebieden kunnen dan baltsende grootoorvleermuizen waargenomen worden. Op 4 en 11 juni 2010 is er geïnventariseerd op deze balts- en paarplaatsen van grootoorvleermuizen.

Zomer

In de zomer leven vrouwtjes apart van de mannetjes in grote kraamkolonies. Deze kolonies worden tussen april en mei gevormd en vallen pas weer uit één als de jongen vliegvlug worden (eind juli / augustus). Een kolonie bewoont één of meer verblijfplaatsen. Een kolonie kan worden opgespoord door een gebied systematisch te doorkruisen, waarbij goed gelet moet worden op vleermuisactiviteiten. Een kolonie vleermuizen vertoont 's ochtends een opmerkelijk gedrag, waardoor de dieren op dat moment vrij gemakkelijk zijn op te sporen. Dit gedrag wordt zwermen genoemd. De bewoonsters van de kolonie zwermen, voordat ze hun verblijfplaats binnenvliegen, eerst een groot aantal keren rond hun kolonieplaats. Vanuit de kolonieplaatsen vliegen de vleermuizen naar hun foerageergebieden. Soms gebeurt dit via een vaste route; men spreekt dan van een vliegroute. In de foerageergebieden verspreiden de vleermuizen zich en foerageren dan op vaste plaatsen; foerageerplaatsen. Vleermuizen kunnen grofweg worden ingedeeld in gebouw- en boombewonende soorten. Er is gezocht naar foerageerplaatsen, zwermende dieren en verhoogde vleermuisactiviteit rondom bomen en gebouwen, alsmede kolonies en vliegroutes in de nachten van 5, 13 en 21 juli 2010.

Herfst

In de herfst vindt voor vleermuizen het paarseizoen plaats. Dit start al in de nazomer (eind augustus). Er zijn dan paar-, balts- en foerageerplaatsen. Er is op 30 augustus, 7 en 21 september 2010 geïnventariseerd op deze plaatsen.

Naherfst

In de naherfst trekken de vleermuizen naar de wintergebieden om aldaar te overwinteren. Er kunnen dan, naar foeragerende dieren zwermende dieren en trekkende dieren (migratieroute) worden aangetroffen.

Onderzoeksmethode

Vleermuizen zijn geïnventariseerd door middel van batdetector-onderzoek (Pettersson D-240). Met de batdetector worden de, voor mensen onhoorbare, ultrasone geluiden van vleermuizen omgezet naar de voor het menselijk oor hoorbare geluiden. Soorten kunnen door de geluiden (frequentie, ritme en klank) en zichtbeelden worden onderscheiden. Door interpretatie hiervan kan tevens het gedrag afgeleid worden en kunnen onder andere foerageerplaatsen, vliegroutes en verblijfplaatsen worden opgespoord.

De methode voor het inventariseren van vleermuizen voldoet aan het Inventarisatie Protocol van het Netwerk Groene Bureaus (Netwerk Groene Bureaus, 2009 / 2010).

3.4 Grondgebonden zoogdieren

De das, eekhoorn, boom- en steenmarter zijn de enige grondgebonden zoogdieren die matig of zwaar beschermd zijn en die in beginsel kunnen voorkomen.

Dassen zijn geïnventariseerd door het zoeken naar burchten en sporen. Sporen betreffen latrines, haar aan draad, krabsporen van het zoeken naar voedsel zoeken en wissels (vaste routes).

Het onderzoek naar boom- steenmarters heeft plaats gevonden door te letten op sporen (uitwerpselen, vraatsporen en vettige afdrukken rond plaatsen die veel worden belopen) op gebouwen en bomen. Dit vond plaats gedurende alle onderzoeken. Daarnaast is gelet op foeragerende dieren gedurende het vleermuisonderzoek.

Eekhoorns zijn geïnventariseerd door te zoeken naar sporen en zichtwaarnemingen. Dit is gedaan tijdens alle veldbezoeken. Zichtwaarnemingen betreffen foeragerende, rustende of trekkende dieren. Sporen waar gericht naar gezocht is zijn de nesten of foerageersporen. Nesten worden gebouwd in bomen en zijn vaak rond en bestaan uit een vrij dichte samengebouwde bol met één opening. Het nest lijkt hierbij op een eksternest dat echter veel opener is. Deze nesten kunnen het beste worden geïnventariseerd als er nog geen blad aan de bomen zit. Foerageersporen betreffen afgebeten en afgekloven kegels van dennenappels of andere noten en zaden die jaarrond kunnen worden gezocht.

Het inventariseren van das, eekhoorn, boom- en steenmarter heeft specifiek plaats gevonden op 4 juni en 21 oktober 2010 en gedurende alle inventarisaties.

3.5 Broedvogels

Broedvogels zijn gedurende vier inventarisatiemomenten geïnventariseerd (4, 11, 17 en 25 juni 2010). Alle bezoeken werden uitgevoerd in de vroege ochtend en soms in de avond. Het is van belang om rond de schemering waarnemingen te doen, omdat vogels dan het meest actief zijn. Vogels die daarentegen 's nachts actief zijn (zoals de ransuil en de steenuil) zijn geïnventariseerd tijdens het vleermuisonderzoek. De waarnemingen van zeldzame en bedreigde soorten en soorten met vaste rust- en verblijfplaatsen werden in het veld direct op kaart gezet. De gegevens van deze kaarten werden op kantoor verwerkt tot soortkaarten. Voor de overige soorten werd alleen de soortnaam genoteerd. Na het broedseizoen zijn alle waarnemingen van de soortkaarten binnen de grenzen van één territorium geclusterd. Alleen soorten die duidelijk meerdere keren territoriaal zijn waargenomen binnen een bepaalde periode worden beschouwd als "broedvogel". Na die periode kunnen het bijvoorbeeld ook "zwervende" of reeds "vliegvlugge" jongen van elders zijn. Nesten en nog niet vliegvlugge jongen werden tevens beschouwd als broedvogel. De methode sluit aan bij de beschreven methode door Van Dijk (1996).

3.6 Amfibieën

Het inventariseren van amfibieën vond plaats met behulp van een viertal methoden die gedurende het seizoen worden toegepast:

1. Het zoeken naar eiklommen van kikkers en paddensnoeren in het vroege voorjaar (4 juni 2010).
2. Het vissen m.b.v. een schepnet om larven en adulten te vangen (4 en 17 juni 2010).

3. Het 's nachts afzoeken van wateren met een sterke lamp op voornamelijk salamanders (13 juli).
4. Gedurende het vleermuisonderzoek (5, 13 en 21 juli 2010) werd geluisterd naar de koorzang van padden en kikkers. De roepactiviteit werd gestimuleerd d.m.v. het afspelen van koorgeluiden. Deze inventarisatie was gericht op onder andere de rugstreeppad en de poelkikker.

De methode voor het inventariseren van amfibieën sluit aan bij de beschreven methode door Lenders e.a. (1993) en Diepenbeek & Delft (2006).

3.7 Vissen

Gedurende methode twee (het vangen van amfibieën met schepnet) van vorige subparagraaf worden vaak kleine vissen gevangen die voor kleinere wateren een representatief beeld geven van de aanwezige vissenfauna. Het voorkomen van vis beïnvloedt het voorkomen van de meeste soorten amfibieën negatief. De methode voor het inventariseren van amfibieën sluit aan bij de beschreven methode door Spikmans & de Jong (2006).

3.8 Reptielen

Reptielen zijn geïnventariseerd door het afzoeken van randen en richels langs akkers, bermen en bossages en door het afzoeken van de schrale vegetaties op relatief koude en zonnige momenten. Hiertoe werden reptielen gedurende de vroege ochtenduren geïnventariseerd. Reptielen laten zich dan namelijk het makkelijkst zien omdat zij in de zon liggen. Dit doen reptielen omdat zij voor de temperatuurregulatie zijn aangewezen op een externe warmtebron. De methode voor het inventariseren van reptielen sluit aan bij de beschreven methode door Lenders e.a. (1993) en Diepenbeek & Delft (2006).

3.9 Ongewervelden

Voor het waarnemen van beschermde ongewervelden, met name vliegend hert, is op 25 juni, 13 juli en 6 augustus 2010 gericht geïnventariseerd in geschikte ecotopen (oud bos, beek).

4 RESULTATEN

4.1 Bestaande gegevens

Van het gebied Knooperven Borne-Hertme zijn geen bestaande gegevens gevonden op Waarneming.nl. Alleen van de ruime omgeving zijn enige waarnemingen bekend van foeragerende gewone dwergvleermuizen en enkele niet beschermde soorten.

In verband met de reconstructie van de Agrarische bebouwing Lodiek landen, dat gelegen is ten noordoosten van het gebied Knooperven Borne-Hertme, heeft onderhavig bureau in 2009 een veldonderzoek uitgevoerd naar het voorkomen van vleermuizen, steenmarter en uilen. Daaruit kwam naar voren dat er alleen gewone dwergvleermuizen en laatvlieger foerageert.

4.2 Planten

Gedurende onderhavig veldonderzoek zijn geen beschermde of vermeldenswaardige plantensoorten aangetroffen. De kans hierop is ook niet groot doordat in het gebied Knooperven Borne-Hertme intensief agrarisch wordt gebruikt.

4.3 Vleermuizen

Vroege voorjaar

In het vroege voorjaar zijn geen grootoorvleermuizen aangetroffen. Er zijn derhalve tevens geen baltsplaatsen van grootoorvleermuis vastgesteld.

Zomer

In de zomer zijn een drietal vleermuissoorten aangetroffen. Het betreft laatvlieger, gewone dwergvleermuis en watervleermuis. Al deze soorten zijn foeragerend vastgesteld. Er zijn geen aanwijzingen (zwermgedrag e.d.) gevonden van het voorkomen van kolonies. Kolonies zijn dan ook niet vastgesteld. Eveneens zijn geen vliegroutes waargenomen. In figuur 3 worden de foerageerplaatsen weergegeven.

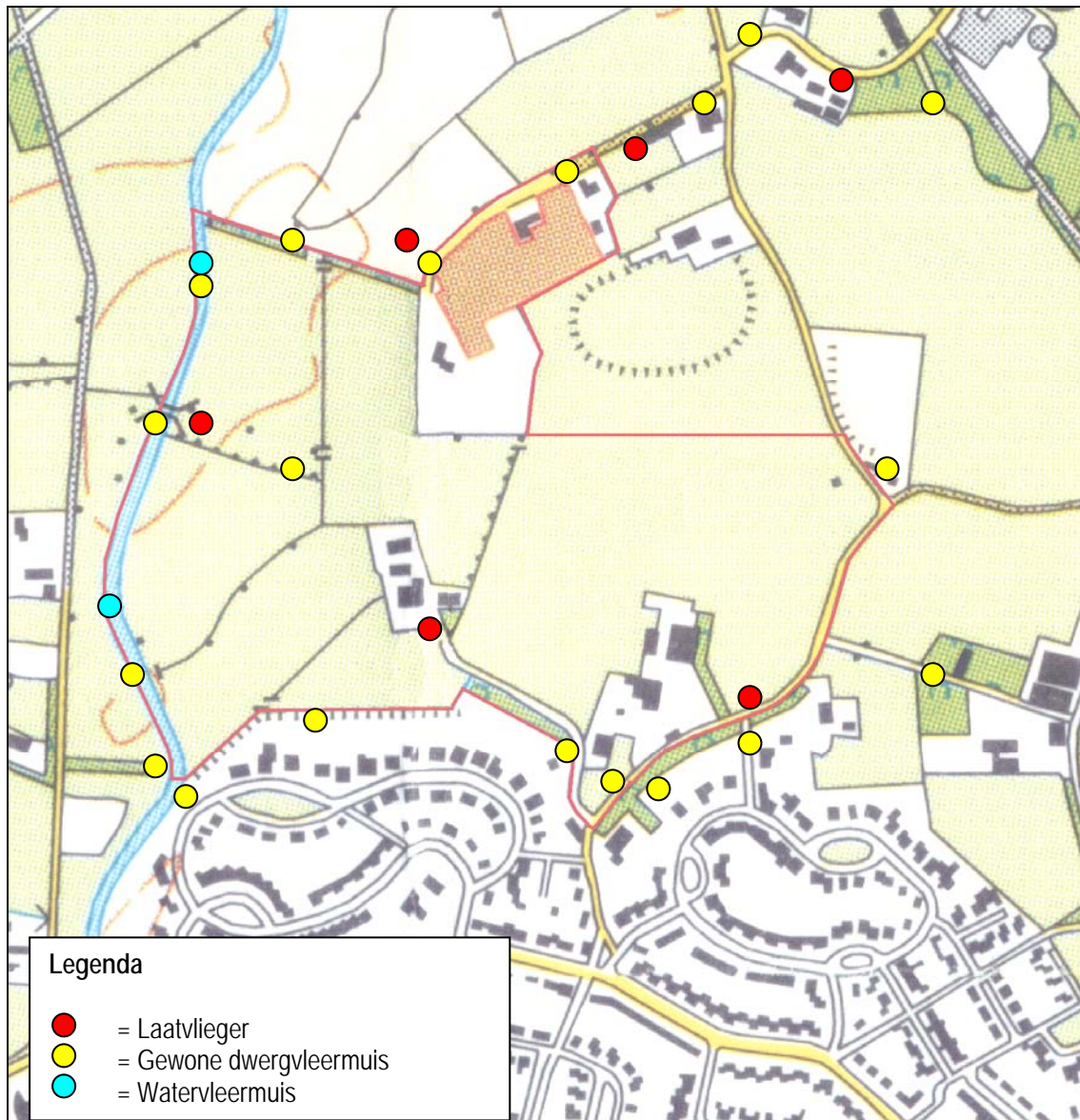
Herfst

Gedurende de herfst zijn enkele baltsplaatsen van gewone dwergvleermuis vastgesteld. Bij een baltsplaats vliegt een vleermuis rond en zendt sociale geluiden uit. Er werden daarnaast enkele foeragerende laatvliegers waargenomen en één foeragerende watervleermuis. In figuur 4 worden de waarnemingen van de herfst weergegeven.

Naherfst

Er werden op twee plaatsen foeragerende gewone dwergvleermuizen vastgesteld. Mogelijk gaat het om één gewone dwergvleermuis die op twee plaatsen foerageerde.

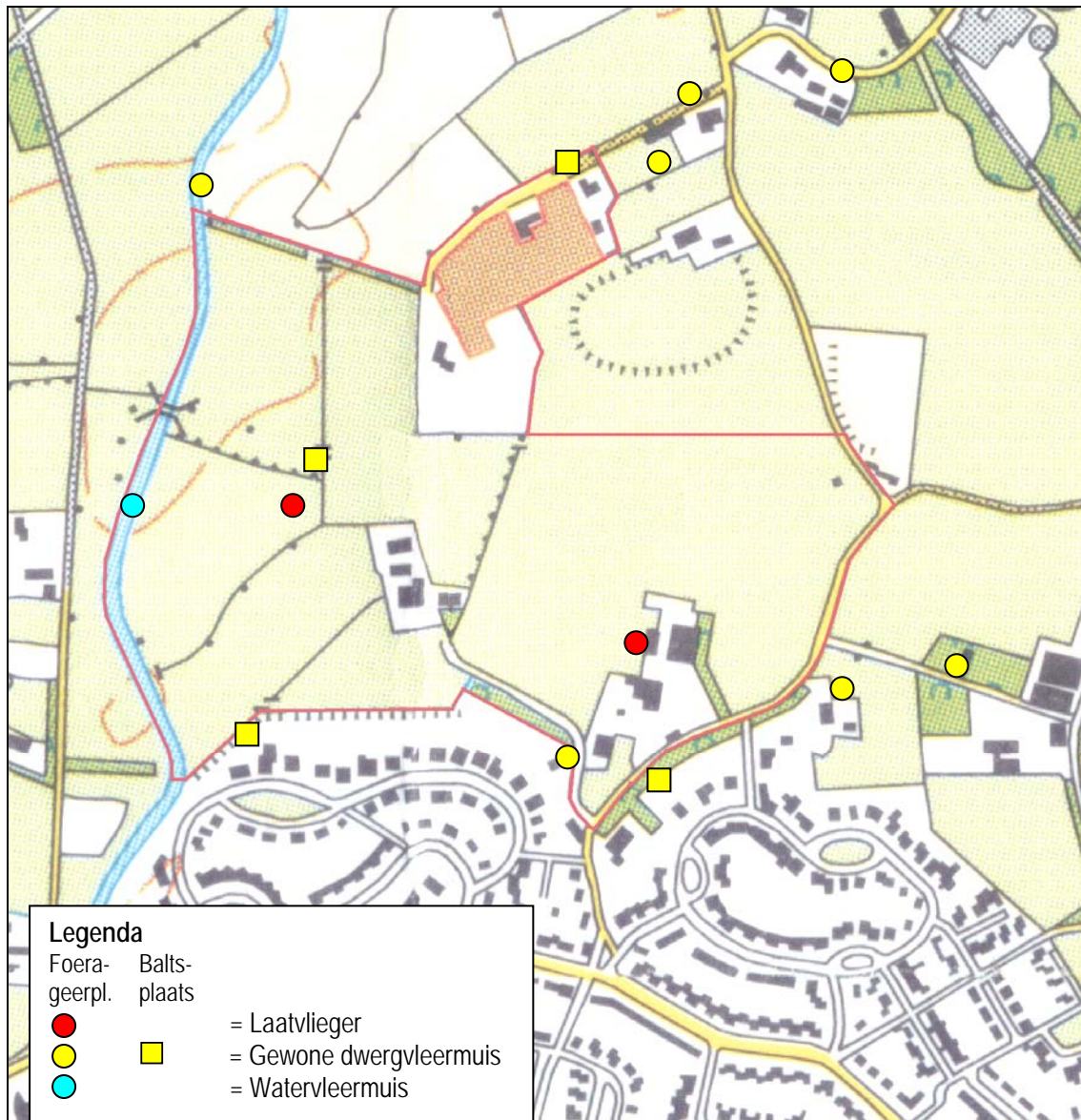
Alle vleermuizen zijn zwaar beschermd via de Flora- en faunawet en laatvlieger is sinds 2009 bedreigd volgens de Rode lijst van bedreigde diersoorten.

Figuur 3. Foerageerplaatsen van vleermuizen in de voorzomer in het gebied Knooperven Borne-Hertme.

4.4 Grondgebonden zoogdieren

Er zijn geen aanwijzingen gevonden van het voorkomen van das, steen- of boommarter. Wel werd enkele keer een eekhoorn waargenomen. Nesten van eekhoorn zijn echter niet aangetroffen. De eekhoorn is niet bedreigd volgens de Rode lijst van bedreigde zoogdieren maar wel matig beschermd via de Flora- en faunawet.

Figuur 4. Waarnemingen van vleermuizen in de herfst in het gebied Knooperven Borne-Hertme.

4.5 Broedvogels

Rond en in de agrarische bebouwing komt de beschermde en bedreigde huismus voor in lage dichtheid. Verder is de bedreigde groene specht foeragerend vastgesteld. Daarnaast zijn een groot aantal algemene en niet bedreigde soorten vastgesteld zonder vaste rust- en verblijfplaatsen zoals merel, vlaamse gaai, roodborst, tjiftjaf, fitis, fazant, spreeuw en zwartkop.

4.6 Amfibieën

Gedurende onderhavig onderzoek zijn alleen licht beschermde amfibieën aangetroffen. Het betreft middelste groene kikker, bruine kikker, bruine kikker en kleine watersalamander. Deze soorten zijn niet bedreigd volgens de Rode lijst.

4.7 Vissen

De Bornsche beek is het enige oppervlaktewater in en direct rond Knooperven Borne-Hertme. In deze beek zijn geen beschermde vissen aangetroffen. Er werden wel enkele riviergrondels aangetroffen. Deze soort komt voor in stromend water maar is niet kenmerkend voor de waterkwaliteit.

4.8 Reptielen

Er zijn geen reptielen vastgesteld. De kans hierop is ook niet groot door het vrij intensieve agrarische gebruik van Knooperven Borne-Hertme.

4.9 Ongewervelden

Langs de Bornsche beek is weidebeek juffer vastgesteld. Deze niet bedreigde of beschermde soort is enigszins kenmerkend voor een natuurlijkere beek.

4.10 Conclusie

Matig of zwaar beschermde soorten zijn aangetroffen onder de soortgroepen vleermuizen (laatvlieger, gewone dwergvleermuis, watervleermuis), grondgebonden zoogdieren (eekhoorn) en vogels (o.a. huismus en groene specht). In het volgende hoofdstuk zullen de eventuele effecten van de plannen op deze soort(groep)en worden weergegeven.

4 BEOORDELING EN CONCLUSIES

4.1 Beoordeling

Vleermuizen

Met de realisatie van de plannen worden geen effecten voorzien op vaste rust- en verblijfplaatsen van vleermuizen. Er zijn geen kolonies, paarplaatsen of vliegroutes vastgesteld. Balts- en paarplaatsen zijn niet locatiespecifiek en zullen ook niet als gevolg van de plannen worden aangetast. Het plan voorziet alleen in de reconstructie van erven met als mogelijk gevolg een intensivering hiervan. Het plan voorziet daarnaast in versterking van en ontwikkeling van groenelementen. Dit is achtereenvolgens niet negatief, dan wel positief voor de vleermuizen. Effecten op vleermuizen worden derhalve niet voorzien.

Grondgebonden zoogdieren

Eenhoorn is matig beschermd en niet bedreigd volgens de Rode lijst van bedreigde diersoorten. Met het plan worden lijnvormige elementen veilig gesteld en worden groenelementen ontwikkeld. Negatieve effecten op eekhoorn worden derhalve uitgesloten.

Vogels

De huismus is de enige vogelsoort die is aangetroffen met vaste rust- en verblijfplaatsen (LNV, 2009a,b). Voor het kunnen blijven voorkomen van huismussen is het noodzakelijk dat zij blijven beschikken over geschikte nestplaatsen. Onder dakpannen is de meest geschikte plaats. De voorschriften in het Bouwbesluit, dat verplicht om openingen in gebouwen groter dan 10 mm dicht te maken, vormt hiervoor een tegenstrijdigheid. De Vogelvide biedt echter mogelijkheden.

De Vogelvide biedt huismussen een veilige nestplek onder dakpannen. Het product kan worden aangebracht bij de onderste rij dakpannen, ter hoogte van de dakvoet. Simpel gezegd is het een prefab nestkast die over de gehele breedte van het dak kan worden aangebracht. De Vogelvide voldoet aan de eisen zoals gesteld in het Bouwbesluit. De Vogelvide kent een aantal geïntegreerde functies zoals:

- Past onder vrijwel alle soorten pannen en alle soorten pannendaken;
- Waarborgt een goede ventilatie van het dak;
- Voorkomt dat vogels verder onder de pannen kruipen, zodat vervuiling wordt tegengegaan;
- Duurzaam en eenvoudig, zowel in de professionele bouwwereld als door particulieren toe te passen.

In bijlage 3 is een uitgebreide beschrijving opgenomen van de Vogelvide. Er wordt geadviseerd om minimaal 30% van de te verbouwen / niet te bebouwen bebouwing te voorzien van een Vogelvide en dit verspreidt toe te passen.

Indien de Vogelvide echter niet (meer) kan worden toegepast, dan kunnen nestkasten een alternatief bieden.

Figuur 5. Huismus, Vogelvide en huismuskast.

In verband met het voorkomen van (algemene) broedvogels dienen werkzaamheden zo gepland te worden dat nesten en eieren van vogels niet worden verstoord of worden vernietigd. Dit betekent dat werkzaamheden zo worden gepland dat deze worden uitgevoerd buiten het broedseizoen of er wordt gewerkt op een manier dat vogels niet tot broeden komen.

4.2 Conclusie

Er worden geen effecten voorzien op beschermde soorten als zorg wordt gedragen voor voldoende vervangende nestlocaties voor de huismus in het gebied Knooperven Borne-Hertme. Daarnaast moet rekening worden gehouden met het broedseizoen van vogels. Indien de realisatie van de plannen langer dan drie jaar op zich laten wachten is een actualisatie van onderhavig onderzoek van belang. Als aan de voorgaande voorwaarden wordt voldaan, worden geen verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet overtreden en is een ontheffingsaanvraag van de Flora- en faunawet niet van belang.

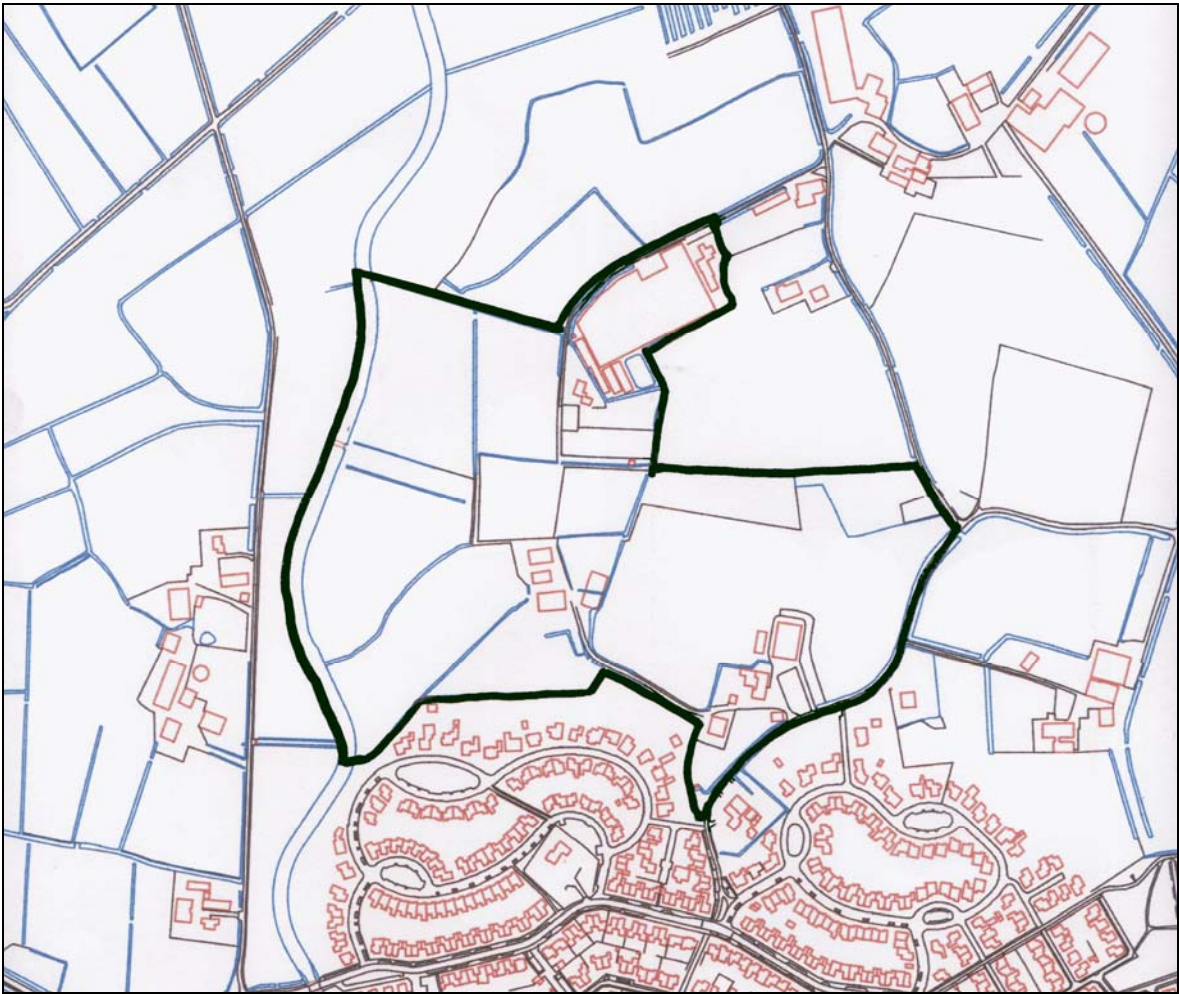
GERAADPLEEGDE LITERATUUR

- Adviesbureau Mertens, 2009. Beschermde diersoorten in en rond een drietal deelgebieden rond Borne. Wageningen, 1-12
- Diepenbeek, A., van, 1999. Veldgids diersporen. Drukkerij Thieme, Nijmegen.
- Diepenbeek, A., van, Delft, J. van, 2006. Het waarnemen van amfibieën en reptielen. Stichting RAVON, Nijmegen.
- Dijk, A.J. van, 1996. Broedvogels inventariseren in proefvlakken, Handleiding broedvogel Monitoring Project, SOVON, Beek-Upbergen.
- EEG, 1979. Richtlijn 79/43/EEG inzake het behoud van de Vogelstand. Publicatieblad Europese Gemeenschap, nummer L. 103.
- EEG, 1992. Richtlijn 92/43/EEG inzake de instandhouding van wilde flora en fauna. Publicatieblad van de Europese Gemeenschap, nummer L. 206/7.
- Gemeente Borne, 2009. Ruimtelijk toetsingskader Borne – Hertme. Borne, 1-50.
- Lange, R., Twisk, P., Winden, A. van, Diepenbeek, A., van., 1994. Zoogdieren van West-Europa. St. Uitgeverij KNNV. Utrecht, 1-400.
- Lenders, H.J.R., Marijnissen, C.C.H., Felix, R.P.W.H., 1993. Waarnemen van amfibieën en reptielen in het veld. Stichting RAVON, Nijmegen, 4^e druk, 1-77.
- Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij. 2004. Rode lijsten diverse soortgroepen.
- Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Voedselkwaliteit. 2009. Rode lijsten diverse soortgroepen.
- Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, 1998. Wet van 25 mei 1998, houdende regels ter bescherming van in het wild levende planten en diersoorten (Flora en Faunawet). Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden 402, 1-37.
- Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Voedselkwaliteit, Dienst Regelingen, 2009a. Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten ontheffing Flora- en faunawet ruimtelijke ingreep. Ministerie van LNV (Dienst Regelingen), Den Haag.
- Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Voedselkwaliteit, Dienst Regelingen, 2009b. Uitleg aangepaste beoordeling ontheffing ruimtelijke ingrepen Flora- en faunawet. Ministerie van LNV (Dienst Regelingen), Den Haag.
- Netwerk Groene Bureaus, 2009 / 2010. Vleermuisinventarisatie-protocol; Introductie, toelichting en tabel. Odijk.
- Spikmans, F, Jong, T. de, 2006. Het waarnemen van zoetwatervissen, Nijmegen, 1-55.

BIJLAGE 1. EXACTE LIGGING PLANGEBIED

BIJLAGE 2. GEGEVENS NATUURLOKET

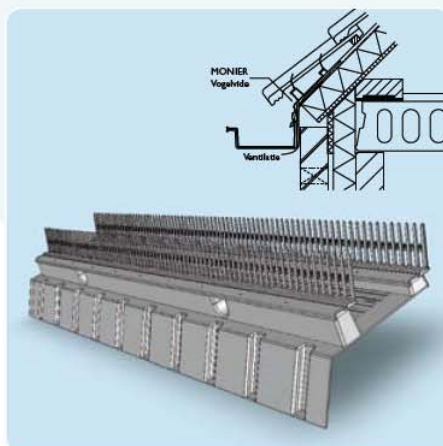
BIJLAGE 3. FOLDER VOGELVIDE

MET DE VOGELVIDE DE MUS WEER ONDER DAK

Door het verdwijnen van openbaar groen en het dichtn van nestholtes in gebouwen en op daken zijn de voedsel- en nestgelegenheden voor de huismus sterk achteruit gegaan. Huismussen bewonen nestholtes niet alleen in het broedseizoen, ook in de winter gebruiken ze holtes voor beschutting. Om bestaande mussenkolonies te behouden is het van belang kunstmatige nestgelegenheden aan te bieden in de buurt van deze kolonies. De Vogelvide is speciaal hiervoor ontwikkeld en uitgebreid getest op een aantal locaties in Nederland. Uit deze testen is gebleken dat de huismus de Vogelvide daadwerkelijk gebruikt als nestgelegenheid.

Bron: Vogelbescherming Nederland 2009

SNEL AFNEMENDE HUISMUSSENPOPULATIE

Huismussen leven al eeuwenlang in de buurt van mensen. De bebouwde kom en specifiek het bewoonde deel daarvan, vormt de belangrijkste leefomgeving voor de huismus. Het merendeel van de populatie broedt in dorpen en steden.

Vooraf in delen met veel groen en met niet al te hoge bomen voelen ze zich prettig. Huizen met pannendaken en slordige tuinen met enkele bomen en struiken, heggen en klimop, die het hele jaar door beschutting bieden, vormen een optimaal leefmilieu. Door het gebrek aan voedsel, dekking en woonruimte is het aantal huisvossen de afgelopen jaren dramatisch afgenomen. Sinds november 2004 staat de huismus op de Rode Lijst. Vooral de snelheid waarmee het aantal huisvossen afneemt is verontrustend. Sinds de jaren zestig is de stand gehalveerd.

Bron: Vogelbescherming Nederland 2009

VOGELVIDE

Er is MONIER veel aan gelegen mee te werken aan de instandhouding van de huismus. Hiertoe is de Vogelvide ontwikkeld. Dit innovatieve product is tot stand gekomen in nauwe samenwerking met Vogelbescherming Nederland. De Vogelvide biedt de huismus een veilige nestgelegenheid onder de eerste rij dakpannen, ter hoogte van de dakvoet. De Vogelvide kan over de gehele dakbreedte worden aangebracht. De op maat gemaakte invliegopeningen bieden de musssen toegang tot hun onderkomen. De vogels, die in kolonie leven, kunnen met meerdere vogels tegelijk een nest bouwen in de Vogelvide. Om een optimale nestgelegenheid te bieden aan de huismus verdient het aanbeveling om de Vogelvide aan beide zijden van het dak toe te passen.

TOEPASSING

De Vogelvide kan zonder bouwkundige aanpassingen onder de eerste, onderste rij dakpannen worden gemonteerd. Een Vogelvide toepasbaar in andere dakvoetdetaileringen is nog in ontwikkeling. Deze uitvoering komt naar verwachting rond de bouwvak 2009 gereed. Het ontwerp van de Vogelvide voorkomt dat andere vogels, muizen etc. verder dan de Vogelvide onder het pannendak kunnen komen. Met de meegeleverde eindstukken is de Vogelvide eenvoudig aan de uiteinden af te sluiten.

De Vogelvide kent een aantal geïntegreerde functies, zoals onder andere:

- Past onder vrijwel alle soorten dakpannen en op vrijwel alle soorten pannendaken
- Extra ventilatie van de dakspouw
- Bescherming van het onderdak
- Vervangt onderste, dubbele, panlat
- Snel en eenvoudig te verwerken

BOUWBESLUIT

Bij de ontwikkeling van de Vogelvide is rekening gehouden met de voorschriften zoals opgenomen in het Bouwbesluit. Onbedoeld heeft het Bouwbesluit bijgedragen aan de dramatische achteruitgang van de huismus. De Vogelvide is getoetst aan het Bouwbesluit. Als uitkomst van deze toetsing is er door het Expertisecentrum Regelgeving Bouw (ERB) een gelijkwaardigheidsverklaring opgesteld, zodat de Vogelvide zonder conflict met het Bouwbesluit kan worden toegepast. Een onderdeel van deze gelijkwaardigheidsverklaring is de bevestiging van de dakbedekking aan het onderdak, dit kan betekenen dat de tweede dakpannenrij van onderen gerekend volledig dient te worden verankerd met (Euro-)panhaken.

MONIER verwacht dat architecten, gemeenten, woningbouwverenigingen en projectontwikkelaars gaan kiezen voor de Vogelvide en zo ook hun steentje bijdragen aan het instandhouden van de musssenpopulatie.

Technische gegevens:

Vogelvide	
Model	universeel toepasbaar op tengels of op het dakbeschoot
Materiaal	hoogwaardig kunststof (ABS)
Kleur	antraciet
Afmetingen	werkende breedte ca. 1.000 mm
Verpakking	6 stuks per doos, inclusief bevestigingsmateriaal en 2 eindstukken

Voor meer informatie over de Vogelvide, de toepassing, verwerkingsinstructie en de verkoopadressen zie onze website (www.monier.nl) of www.vogelvide.nl.

Postbus 367
6700 AJ Wageningen
Tel: 0317-428694
Fax: 0317-450601